

Dijital Hikayeler için Dereceli Değerlendirme Ölçeği

Seher ÖZCAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara /

TÜRKİYE, e-posta: seherozcan@gazi.edu.tr

Volkan KUKUL

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara /

TÜRKİYE, e-posta: volkankukul@gazi.edu.tr

Serçin KARATAŞ

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara /

TÜRKİYE, e-posta: sercin@gazi.edu.tr

ÖZET

Değişen eğitim anlayışıyla birlikte sınıf içi ölçme değerlendirme anlayışları da değişmektedir. Öğrencilerin sadece sınavlarla değerlendirmesinin yanı sıra, süreç içerisindeki gelişimini gözlemleyecek, ortaya koyduğu ürünleri değerlendirebilecek, aktif katılımını sağlayabilecek değerlendirme yöntemleri ön plana çıkmaktadır. Bu değerlendirmelerin yapılması için tamamlayıcı ölçme araçları geliştirilmekte ve kullanılmaktadır. Bu araçlardan birisi de dereceli değerlendirme ölçekleridir. Dereceli değerlendirme ölçeği (DDÖ), bir performansın değerlendirilebilmesi için gerekli olan performans tanımlarının ve kriterlerinin çeşitli düzeylere bölünerek değerlendirildiği ölçme araçlarıdır. Yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının geliştirdikleri dijital hikayeleri değerlendirmek üzere geliştirilen DDÖ geliştirilme sürecinden bahsedilecektir. Araştırmada kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygulama 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Sınıf Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde yürütülmüştür. Öncelikle literatür ve daha önce hazırlanmış ölçekler incelenmiştir. Uzman görüşü de alındıktan sonra uygulama aşamasına geçilmiş, ilk derste öğrenciler ölçeği incelemişler bu şekilde hangi kriterlere göre değerlendirilecekleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Öğretmen adayları tarafından hazırlanan ürünler araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve araştırmacılar arasındaki uyuma bakılmıştır. Daha sonra öğrenciler arasından seçilen bir gruptan uygulama sonunda geliştirilen ürünleri dereceli değerlendirme ölçeğinde yer alan kriterlere göre değerlendirmeleri istenmiştir. DDÖ'nin son şeklinin verilebilmesi için öğretmen adaylarından seçilen bir grupla görüşme yapılmıştır. Görüşmede öğretmen adaylarının dereceli değerlendirme ölçeği ile ilgili görüşleri alınarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

GİRİŞ

Öğrenmenin kontrol edilmesi olarak tanımlanan; değerlendirme, eğitim-öğretim sürecinin önemli bileşenlerinden biridir (Fisher ve Frey, 2007; OECD, 2005). Değerlendirme sayesinde öğretmenler, öğrencilerin konu ile ilgili var olan bilgisini ölçerek, öğretim ortamlarını bilgi düzeylerine göre tasarlayabilmektedir (Bransford, Brown ve Cocking, 2000). Her ne kadar yıllar boyunca eğitimin makul bir kalitede olmasının yeterli olduğu ve öğrenci ihtiyaçlarına uyarlanabilir olmasının bir zorunluluk olmadığı düşünülse de; zamanla öğrencilerin bireysel farklılıklarının öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu görüşü artmıştır (William, 2011). Bu değişim değerlendirme alanında da kendini göstermiş, özellikle yükseköğretim kurumlarındaki; sadece geleneksel olarak bilginin test edilmesi durumundan uzaklaşarak, öğrenme ve performansın değerlendirilmesine yönelik bir geçiş söz konusu olmuştur (Dochy, Gijbels ve Segers, 2006; Soled, 1995).

Öğrencileri değerlendirmek istediğimizde sonuca yönelik (summative assesment) ve sürece yönelik (formative assesment) olmak üzere iki şekilde değerlendirebiliriz. Sonuca yönelik değerlendirmede öğrencilere genel olarak sınav sonuçları ve son durumu hakkında bilgi verilir ve bu değerlendirme çoğunlukla dersin, ünitenin veya dönem sonunda yapılır (Tuttle, 2009). Sonuca yönelik değerlendirme amaçlı kullanılan testler ve sınavlar, öğrencilerin ilerlemesini ölçmek için okullar tarafından en çok tercih edilen ölçme yöntemleridir (OECD, 2005).

Sürece yönelik değerlendirmede ise öğrenciler sadece aldıkları notlar ile değerlendirilmek yerine süreç boyunca gelişimlerine yardımcı olacak geri bildirimler alırlar (Tuttle, 2009). Temelinde ise öğretmenin; öğrenme hedeflerini belirlemesine, öğrencilerin bilgi seviyesi arasındaki farklılıkları fark edip öğretimi uygun şekilde tasarlamasına ve sürekli verilen geri bildirimlerle öğrenci öğrenmesini desteklemesine dayanmaktadır (Bennett, 2011; NRC, 2001). Ancak bu noktada öğretmenin belirlediği öğrenme hedefleri hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi de oldukça önemlidir. Çünkü öğrenciler neyi öğreneceği hakkında ne kadar bilgilendirilirse o kadar iyi öğrenir (Brookhart, 2013). Bu nedenle öğrencilerin bilgisini doğru ve hızlı bir şekilde tespit edebilmek için öğretmenlerin uygun, yüksek kalite bilgi kaynaklarına ve analitik araçlara ihtiyacı vardır (Shelton, Smith, Wiebe, Behrle, Sirkın ve Lester, 2016). William ve Thompson (2007) sürece yönelik değerlendirmeyi 5 anahtar strateji ile kavramsallaştırılmaktadır. Bunlar;

1. Başarı için öğrenme hedefleri ve kriterlerini netleştirme ve paylaşma
2. Sınıf içi tartışmaları ve diğer öğrenme faaliyetlerini analiz etme ve öğrencilerin anladıklarını ortaya koyma,
3. Öğrencilerin ilerlemesine katkıda bulunacak geri bildirimler verme,
4. Birbirlerine yardımcı olmaları için öğrencileri aktif hale getirme,
5. Öğrencileri kendi öğrenmelerinden sorumlu hale getirmek şeklindedir.

Öğrencilerin süreç içinde aktif olmaları önemli olduğu gibi öğretmenin de öğrencilerin gösterdiği performans hakkında süreç boyunca iletişim içerisinde olup geribildirim vermesi önemlidir. Sürece yönelik değerlendirmenin en önemli bileşeni olan geri bildirim, bir şeyin ne kadar başarılı yapıldığı hakkında yapılan bilgilendirme olarak tanımlanır (Sadler, 1989). Zamanında verilen geribildirim, öğrenme deneyimlerini yönetilebilir bileşenlere bölmeye ve öğretim sürecinin yapılandırılmasına yardımcı olacaktır (Reynolds, Livingston ve Willson, 2010). Söz konusu geribildirim olduğunda dereceli değerlendirme ölçekleri (rubric) öğrencileri hem öğrenme hedeflerinden haberdar etme, hem de geri bildirim verilmesi noktasında etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dereceli Değerlendirme Ölçeği (DDÖ) otantik veya karmaşık öğrenci çalışmalarının nitel değerlendirilmesi amacıyla kullanılan puanlama araçlarıdır, performansın önemli boyutlarını puanlandığı gibi bu puanları alabilmek için gerekli standartları da ortaya koyar (Jonsson ve Svingby, 2007).

Eğer dereceli değerlendirme ölçekleri iyi yapılandırılır ve öğrenciler hangi kriterlere göre değerlendirileceklerini bilirlerse, bu durum, öğrenmenin ne olacağını gösteren dereceli değerlendirme ölçeğinin yeterlilik düzeyini gösterir. DDÖ'ler zamanında geribildirim verme, öğrencilere daha detaylı geri bildirim sunma, eleştirel düşünmeyi cesaretlendirme, iletişimi kolaylaştırma, öğretmenin öğretim yöntemini netleştirme ve tüm öğrencilerin aynı görevlerden adil değerlendirme standartları sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Stevens ve Levi, 2005)

Alan yazın incelendiğinde bütüncül ve analitik olmak üzere iki tür DDÖ'den bahsedildiği görülmektedir. Bütüncül DDÖ de puanlayıcı performansın tamamı hakkında tüm kriterleri aynı anda göz önünde bulundurarak genel bir değerlendirme yaparken, analitik DDÖ'de ise değerlendirilen görevin her bir boyutu puanlayıcı tarafından puanlandırılır. Bütüncül değerlendirme daha çok öğrencilerin değerlendirmeleri hakkında son kararları görmesine ihtiyaç duyulmadığında ve sadece not vermek için özetleyici değerlendirme amacıyla kullanılırken, analitik DDÖ'ler, öğrencilerinin çalışmalarının nelere ihtiyacı olduğunu göstermesi açısından sürece yönelik değerlendirme amacıyla tercih edilmektedir (Brookhart, 2013).

İlgili alanyazın incelendiğinde dijital hikaye oluşturma, genel olarak süreç olarak ele alınmış, bu nedenle geliştirilen ürünler de sürece yönelik değerlendirme yöntemlerinden biri olan DDÖ'ler ile değerlendirilmiştir (Patton, 2007; Sadık, 2008; Via, 2004). Bu noktadan yola çıkılarak yapılan çalışmada sınıf içinde yapılan dijital hikaye uygulamasını değerlendirme amacıyla hazırlanan DDÖ'nin geliştirme süreci anlatılmıştır.

Dijital hikayeler genel olarak hikaye anlatma sanatının, ses, görsel ve video gibi çeşitli çoklu ortam araçları ile birleştirilmesi ile ortaya çıkan anlatımlar olarak tanımlanmaktadır (Robin, 2006). Joe Lambert ve Dana Atchley tarafından 1990'da kurulan The Center for Digital Storytelling dijital hikayenin 7 ana bileşeni olduğunu ifade ederken, Robin ve Pierson (2005) çalışmasında genişletilmiş olan bileşenleri aşağıdaki gibidir;

Tablo 1*Dijital Hikaye Bileşenleri*

1. Hikayenin genel amacı	6. Anlatımın ilerleme hızı
2. Anlatıcının bakış açısı	7. Anlamlı bir müzik kullanımı
3. Dramatik soru (sorular)	8. Resim, video gibi görsellerin kalitesi
4. İçeriğin seçimi	9. Ekonomiklik
5. Sesin netliği	10. Gramer ve dilin uygun kullanımı

Hazırlanan DDÖ'de bu bileşenler, daha önce hazırlanan farklı araştırmacılar tarafından dijital hikaye anlatımı süreci için geliştirilen DDÖ'ler ve Kearney'in (2011), Theodosakis (2001) tarafından sınıfta film oluşturma safhalarını, dijital hikaye sürecine uyarlaması ile ortaya çıkan aşamalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu aşamalar da; üretim öncesi, üretim, üretim sonrası ve dağıtım aşamalarıdır. Ancak çalışmada alt başlıklar göz önüne alınarak bu aşamalar; planlama, üretim, paylaşım/sunum/geribildirim olarak ele alınmıştır. Bundan sonraki bölümde yapılan çalışma ve izlenen yol ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygulama, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Eğitimde Bilişim Teknolojileri dersi kapsamında Sınıf Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yürütülmüştür. Bu amaçla öncelikle dijital hikaye geliştirme ile ilgili alan yazın ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Dereceli değerlendirme ölçeği geliştirme sürecine daha önce geliştirilen dereceli değerlendirme ölçekleri incelenerek başlanmıştır. Ölçekler dijital hikayenin bileşenleri ve üretim aşamaları dikkate alınarak incelenmiştir. İncelenen dereceli değerlendirme ölçekleri ve kategorileri Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 2*Dijital Hikaye Anlatımı için Geliştirilen Dereceli Değerlendirme Ölçekleri*

Dereceli Değerlendirme Ölçeği	Kimin Tarafından Geliştirildiği	Kategoriler
Multimedia Project Rubric	McCullen (1999)	Konu/İçerik, Teknik Gereksinimler, Mekanik, İşbirlikli Çalışma, Sözel Sunum Becerileri
Digital Storytelling Evaluation Rubric	Via (2002)	Geçişler ve Düzenlemeler, Ses, Kamera Tekniği, Işıklandırma, Sahne Geçışı, Planlama ve Hikaye Tahtası Oluşturma, İçerik ve Tema, Bilginin Doğruluğu, ROI ve Diyalog, Orijinallik ve Yaratıcılık, Belgelendirme
RUBRIC for a Digital Storytelling Project	Patton (2007)	Dramatik Soru, Hikayenin Hızı, Hikaye Ayrıntısındaki Ekonomiklik, Dil bilgisi ve Dil Kullanımı, Ses/Müzik, Orijinallik ve Yaratıcılık
Digital storytelling: a meaningful technology-integrated approach for engaged student learning	Sadik (2008)	Bakış açısı, içerik, kaynak, müfredatla uygunluk, organizasyon, öğrencilerin işbirliği, video ve resim kullanımı, başlıklar ve tanıtım (jenerik), ses dil anlatım, geçişler ve efekt
Assessing Teacher Technology Projects	stanford.edu (2008)	İçerik ve Müfredatla Bağlantısı, Öğrenme Amaçları, Teknoloji Kullanımı, Etik Konusu, Proje Tasarımı, Öğretmenin Rolü, Öğretim, Değerlendirme
Digital Video Assignment Sheet & Evaluation Rubric	www.olejarz.com/arted/digitalvideo/interviewrubric.pdf	Konu, İçerik, Teknik Yön

Digital Storytelling Rubric	its.ksbe.edu/dst/PDFs/Rubrics/digstorysample.pdf	Yaratıcılık, Hikaye Tahtası, İçerik ve Tema, Videografi, Düzenleme, Zaman Çizelgesi, Belgelendirme, İşi resmetme, İş birliği ve Katkı, Saygı
A learning design for student-generated digital storytelling	Kearney (2011)	Fikir üretme, hikaye yazma, hikaye tahtası oluşturma, filme dönüştürmeye hazırlama, filmleştirme, düzenleme, öğrenci grubu ile paylaşma, sınıfta paylaşma, yayınlama
Dijital Hikâye Anlatımının Eğitsel Bağlamda Kullanımının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Rubrik Önerisi.	Çıralı ve Usluel (2013)	Dramatik/etkileyici soru, Amaç, Bakış açısı, Hikaye Tahtası, Görsellerin/videoların uygunluğu, Ses uygunluğu, Ses hızı, Ses kalitesi, Müzik uygunluğu, Müzik hızı, Müzik kalitesi, Uzunluk, Özgünlük, Duygusalılık, Ekonomiklik, Dil ve Dilbilgisi kullanımı, Telif hakkı

Tablo1'deki ölçekler dijital hikaye anlatımı bileşenleri ve yapılacak olan uygulamaya uygunluğu açısından incelenmiştir. Görülen eksikliklere göre yeni kriterler oluşturulmuştur. Uygulamada kullanılan dereceli değerlendirme ölçeğinin yapısından bulgular kısmında bahsedilmiştir.

Hazırlanan dereceli değerlendirme ölçeği öncelikle konu alanı uzmanlarının görüşüne sunulmuş ve gelen geri bildirimler doğrultusunda düzenlenmiştir. Uygulamaya başlamadan önce dereceli değerlendirme ölçeği öğretmen adayları ile paylaşılmış ve hangi kriterlere göre ürünlerinin değerlendirileceği hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Öğretmen adayları tarafından hazırlanan ürünler araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve araştırmacılar arasındaki uyuma bakılmıştır.

Dereceli değerlendirme ölçeğinin son şeklinin verilebilmesi için öğretmen adayları arasından seçilen 10 kişilik bir grupta odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesine başlamadan önce, seçilen öğretmen adaylarından, uygulama sonunda geliştirilen ürünlerden rastgele seçilen 3 tanesini dereceli değerlendirme ölçeğinde yer alan kriterlere göre değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının yaptıkları değerlendirmelerin araştırmacıların değerlendirmelerine yakın olduğu görülmüştür. Farklı olan değerlendirmelerin nedenleri görüşme sırasında tartışılmıştır. Değerlendirme süreci bittikten sonra öğretmen adaylarına kriterlerden hangisini puanlarken zorlandıkları sorulmuştur. Anlamadıkları kriterlerin olup olmadığı üzerinde durulmuş, bu kriterlerle ilgili önerileri ve düşünceleri alınmıştır. Bu öneriler ve düşünceler ışığında dereceli değerlendirme ölçeğine son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölüm Pilot Uygulamada Kullanılan Dereceli Değerlendirme Ölçeği, Öğrenci görüşleri, Dereceli Değerlendirme Ölçeği başlıkları altında incelenmiştir. Öncelikle uygulamada kullanılan DDÖ'nden bahsedilmiş, daha sonra öğrencilerden gelen görüşlere yer verilmiştir, son bölümde ise DDÖ'nin son şekli verilmiştir.

Pilot Uygulamada Kullanılan Dereceli Değerlendirme Ölçeği

Araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uygulama sürecinde kullanılan dereceli değerlendirme ölçeği 3 başlık altında oluşturulmuştur. Bu başlıklar, üretim öncesi, üretim ve paylaşım/geri bildirim/sunum başlıklarıdır. Bu başlıklar Kearney (2011) tarafından ortaya koyulan dijital hikaye oluşturma sürecinden uyarlanarak oluşturulmuştur. Kearney'in üretim sonrası ve dağıtım olarak belirlediği aşamalar birleştirilerek paylaşım/sunum/geri bildirim başlığı altında sunulmuştur. Ana başlıkların altındaki başlıklar belirlenirken dijital hikayelerin öğeleri (Bull ve Kajder, 2004; Lambert, 2013; Robin, 2008) göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

Üretim Öncesi başlığında, hikayenin fikir aşaması, fikirlerin kağıt üzerinde gösterilmesi ile ilgili kriterler yer almaktadır. Bu başlık altında Dramatik Soru, Hikayenin Amacı, Hikaye Tahtası Oluşturma ve Özgünlük/Çekicilik alt başlıkları yer almıştır. Üretim aşaması için belirlenen kriterler ise daha çok hikayenin teknik olarak nasıl oluşturulduğu ile ilgili kriterlerdir. Bu ana başlık, Hikayenin Uzunluğu, Ekonomiklik, Dil ve Dilbilgisi Kullanımı, Telif Hakkı ve Etik, Ses, Müzik, Çoklu ortam Kalitesi, Çoklu ortam Senkronizasyonu ve Düzenleme alt başlıklarından oluşmaktadır. Paylaşım/Geri Bildirim/Sunum ana başlığı altında ise hikaye

oluşturulduktan sonra gerek diğer insanlarla, gerek küçük bir grupla gerekse web ortamında daha geniş gruplarla, paylaşılması ve geri bildirim alınmasına yönelik iki alt başlık bulunmaktadır. Bu alt başlıklar Geri Bildirim İçin Paylaşma ve Revizyondur.

Öğrenci Görüşleri

Dereceli değerlendirme ölçeğindeki ilk başlık planlama başlıdır ve bu başlık altında dört alt başlık bulunmaktadır. Görüşme yapılan öğretmen adayları ilk alt başlık olan dramatik soru başlığında problem görmemişlerdir. Hikayenin amacı alt başlığını ise, dramatik soru kullanıldığı için gereksiz bulan öğretmen adayları olmuştur. Öğretmen adaylarının dijital hikaye oluşturmasında en çok sıkıntı yaşadıkları alt başlıklardan bir tanesi hikaye tahtası oluşturma olmuştur. Bazı öğretmen adayları hikaye tahtası oluşturmanın zor olduğunu ifade etmişlerdir. Hikaye tahtalarını sadece bu kriteri sağlamak amacıyla oluşturduklarını belirtmişlerdir. Bu düşüncenin yanı sıra hikaye tahtası oluşturmanın olması gerektiğini savunan öğretmen adayları da yer almaktadır. Öğretmen adaylarından biri bu düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir; *“...hikaye tahtası oluştururken eksiklerini görüyorsun. Çok pratik ve kolay oldu...”*

Planlama aşamasının bir diğer başlığı özgünlük/çekicilik başlığıdır. Bu başlık altındaki değerlendirilmede öğretmen adaylarının zorlandıkları gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarından biri *“...genelinde cümlelerin benziyor olması sıkıntılı...”* diyerek bu başlık altındaki kriterleri eleştirmiştir. Bir diğeri ise bu alt başlık altındaki kriterlerin hepsinin, oluşturulan hikayenin özgün olduğu üzerinde duruyor olmasını eleştirmiştir. Bu düşüncesini şu ifadelerle desteklemiştir; *“Özgünlük çekicilik maddesinde tüm maddeler hikayenin özgün olduğu üzerinde durmuş, çekicilik üzerinden değerlendirilmemiş. Fakat hikaye özgün olmayabilir”*. Bu düşünceden hareketle öğretmen adayları maddenin ikiye ayrılarak yazılabileceğini belirtmişlerdir. Aynı eleştiri ölçek oluşturulurken görüşüne başvuru uzmanlardan birinden de gelmiştir. Bu doğrultuda bu maddenin gözden geçirilmesinde fayda görülmektedir.

Üretim aşamasında yer alan başlıklar genel olarak hikayenin tasarımı ile ilgili maddelerdir. Bu maddeler öğretmen adayları tarafından anlaşılmıştır ve değerlendirmede sorun görülmemiştir. Bu başlık altında hikayenin uzunluğu ve telif hakları ve etik alt başlıklarında öğretmen adaylarının farklı görüşler bildirdikleri görülmüştür.

Hikayenin uzunluğu seçeneğinde görüşmeye katılan öğretmen adayları arasında fikir ayrılığı olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarından beşi bu kriterde sayısal değere gerek olmadığını savunurken, diğer beşi ise sayısal bir kriterin olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Sayısal değer olması gerektiğini savunan öğretmen adayları böylelikle daha objektif bir değerlendirmenin olacağını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından biri *“...eğer değerlendirme yapılacaksa kesin bir süre olması gerekir...”* diyerek sayısal değer olması gerektiğini savunmuştur. Sayısal bir kriterin olmasının, öğretmen adaylarının hikayelerini oluştururken uzunluğu göz önünde bulunduracakları için kendilerine kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Sayısal kriter olmamasını savunan öğretmen adayları ise önemli olanın içerik olduğunu düşünmektedirler. Öğretmen adaylarından biri bu düşüncüyü şu şekilde ifade etmiştir; *“...belki 2-3 dakikalık hikaye çok daha eğlenceli ve keyifli olacaktır...”* Öğretmen adaylarından bir diğeri uzunluk kriterini sağlayabilmek için grup arkadaşlarıyla buldukları çözümü şu şekilde ifade etmiştir; *“...uzunluk kriterini sağlamak için gereksiz içerikler ekledik”*

Bir diğer alt başlık olan telif hakkı ve etik başlığında ise değerlendirme kriteri olarak iki madde yer almaktadır. Fakat öğretmen adaylarının bu maddenin değerlendirilebilmesi ile ilgili sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Bunun nedenini ise hikayede kullanılan medyaların internette hazır olarak alındığı, hikayede bu görsellerin kaynağının gösterilmesinin zor olduğu şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından biri, bu sorunun hikaye tahtaları aracılığıyla çözülebileceğini ifade etmiştir. Hikaye tahtalarının altına kullanılan medyaların alındığı kaynakları belirtebilecekleri, hikayenin sonunda bir sahnede aynı kaynakçaları kullanabilecekleri üzerinde durmuştur.

Paylaşım/Sunum/Geri Bildirim başlığı altında bulunan iki alt başlık öğretmen adaylarıyla üzerinde uzun uzun tartışılan başlıklar olarak göze çarpmaktadır. Öğretmen adayları Geri bildirim için paylaşma başlığı altında yer alan kriterlerin birbirine benzediğini vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarından biri *“...bu maddedeki kriterler geri bildirim için paylaşım yapmıştır, yapmamıştır şeklinde iki kriter düşürülebilir...”* şeklinde bir öneri getirerek diğer kriterlerin değerlendirmede çok önemli olmadığı üzerinde durmuştur. Revizyon maddesi ise araştırmacılar ve öğretmen adaylarını karar vermekte en çok zorlayan madde olarak görülmektedir. Oluşturulan bir hikayenin revizyona ihtiyacı yoksa revizyon maddesi işlevselliğini yitirmiş bulunmaktadır. Değerlendiren kişinin tamamen öznel bir bakış açısıyla *“revizyona ihtiyaç var”* şeklindeki bir yorumu, hikayeyi oluşturan bireyleri istemedikleri bir revizyona götürebilir. Öğretmen adaylarından biri bu

düşünceyi şu sözlerle ifade etmiştir; “*Revizyondan yüksek puan almak için beğendiği, değiştirmeyi istemediği bir bölümü de değiştirebilir.*” Böyle bir durumun hikayenin orijinalliyini etkileyebileceği, öğrencilerin yaratıcılığını olumsuz anlamda etkileyebileceği göz önünde bulundurulabilir. Öğretmen adayları, hikayeyi oluşturan kişilerin geri bildirim almak için paylaşım yapmalarının yeterli olduğunu, sonraki düzeltmelerin hikayeyi oluşturan kişinin tercihi olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Dereceli Değerlendirme Ölçeğinin Son Hali

Dereceli değerlendirme ölçeğine öğretmen adaylarından ve daha önce uzmanlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda son şekli verilmiştir. Buna göre uygulamada kullanılan DDÖ’ndeki alt başlıklardan 3 tanesi değiştirilmiş, 1 tanesi ise tamamen ölçekten çıkartılmıştır. Değiştirilen alt başlıklardan 2 tanesinde kriterler dört kriterden ikiye düşürülmüştür. Diğer alt başlıkta ise kriterlerin tamamı değiştirilerek son şekli verilmiştir.

Özgünlük/Çekicilik alt başlığı öğretmen adaylarının ve uzmanların görüşlerine göre eleştirilen bir alt başlık olmuştur. Bu alt başlığın ikiye ayrılabilmesi önerisi gelmiştir. Fakat bir hikayenin özgünlüğü ve çekiciliği araştırmacılar tarafından birlikte değerlendirilebilecek kriterler olarak düşünüldüğü için ayrı iki maddeye ayrılmamıştır. Sadece kriterler, oluşturulan hikayenin özgün veya çekici olup olmamasını değerlendirecek şekilde düzenlenmiştir. Kriterlerde hikayenin özgün ve çekici olması mükemmel puana karşılık gelirken bu kriteri sırayla özgün-çekici değil, özgün değil-çekici, özgün değil-çekici değil kriterleri izlemiştir. Araştırmacılar tarafından hikayenin özgün olması çekici olmasından daha değerli görülmüştür. Çünkü özgün bir ürün tüm aşamalarıyla hikayeyi oluşturan kişiye aittir. Fakat çekici olan bir ürünün fikri başka birine ait olabileceği göz önünde bulundurulmuştur.

Hikayenin uzunluğu alt başlığı; üzerinde görüş birliği sağlanamayan bir başlık olarak görülmektedir. Bazı uzmanlar ve öğretmen adayları sayısal bir ifadenin yer almasına gerek duymazken, bazıları değerlendirmenin yapılabilmesi için sayısal bir ifadenin yer alması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Yapılan uygulamada ideal hikaye uzunluğundan kısa olan fakat vermek istediği içeriği ve mesajı tam anlamıyla veren, daha uzun olsaydı izleyicilere sıkıcı gelebilecek olan birkaç hikaye araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Bahsi geçen hikayeler bu kriterden eksik puan almışlardır, ancak bu hikayelerin eksikliği olduğunu göstermemektedir. Bu nedenle bu alt başlık içerisinde sayısal değer olmaması gerektiği konusunda araştırmacılar fikir birliği sağlamışlardır. Goldberg ve Roswell (1999-2000) DDÖ’lerinin amacı dışında kullanılarak, öğrenme çıktılarına odaklanmalıdır (Goldberg ve Roswell, 1999-2000). Bu bilgiler ışığında Hikayenin Uzunluğu alt başlığında sayısal değerlerden kaçınılarak iki kriterle değerlendirilmesi doğru bulunmuştur. Bu kriterler içeriğin süreye uygun olup olmaması göz önünde bulundurulmuş ve oluşturulmuştur.

Telif hakkı ve etik, internetin hızla gelişmesi ile birlikte bilişim sektöründe önemli bir sorun olarak görülmektedir. Telif hakkı ve etik alt başlığı için bir öğretmen adayı “...değerlendirmesi zor, bu nedenle bu madde çıkartılabilir...” şeklinde bir öneri getirmiştir. Fakat her bireyin etik davranışlara gereken hassasiyeti göstermesi gerekmektedir. Özellikle öğretmen adayları küçük yaş düzeylerindeki öğrencilere bu alışkanlığı kazandırmada önemli bir rol üstlenebilirler. Bu nedenle araştırmacılar bu alt başlığın mutlaka DDÖ’de yer alması gerektiği üzerinde fikir birliği sağlamışlardır.

Geri bildirim için paylaşma alt başlığında ise değerlendirmede kullanılan dört kriter, hikayeyi paylaşım paylaşmama durumuna göre iki kritere düşürülmüştür. Kişilerin, hikaye için geri bildirim almasının yeterli olacağı, eğer gelen bildirimler doğrultusunda hikayeyi düzenlemeye ihtiyaç duyarsa bu kararın kendisine ait olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Hangi aşamada paylaştığının ise çok önemli olmadığını konusunda fikir birliği sağlanmıştır.

Revizyon alt başlığı ise işlevsel olmadığı düşünülerek ölçekten çıkartılmıştır. Bunun en önemli nedeni, hikayeyi oluşturan kişilerin, hikayeyi değerlendirecek kişilerin düşüncelerini kendi düşüncelerinden daha çok önemseyebilecekleri, daha yüksek puan almak için istemedikleri değişiklikler yapabilecek olmalarıdır. Ayrıca revizyona ihtiyaç duymayan hikayelerin değerlendirilmesinde bu madde işlevselliğini yitirmektedir.

DDÖ’nin son şekli incelendiğinde Planlama başlığı altında 4 alt başlık (Dramatik Soru, Hikayenin Amacı, Hikaye Tahtası Oluşturma, Özgünlük/Çekicilik) bulunmaktadır. Üretim başlığı altında 9 alt başlık (Hikayenin Uzunluğu, Ekonomiklik, Dil ve Dilbilgisi Kullanımı, Telif Hakkı ve Etik, Ses, Müzik, Çoklu ortam Kalitesi, Çoklu ortam Senkronizasyonu ve Düzenleme) bulunmaktadır. Bu alt başlıklardan Hikayenin Uzunluğu ve Telif Hakkı ve Etik başlıkları iki kriterle değerlendirilmiş, diğer maddeler ise dört kriterle

değerlendirilmiştir. Paylaşım/Sunum/Geri Bildirim başlığı altında ise tek alt başlık kalmıştır; Geri bildirim için paylaşma. Bu alt başlık da iki kriterle değerlendirilmiştir. DDÖ'nin son şekliyle bir hikaye değerlendirildiğinde alınabilecek olan en yüksek puan 42 olarak belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada, öğretmen adaylarıyla yapılan dijital hikaye anlatımı uygulaması sonucunda oluşturdukları ürünleri değerlendirebilmek için dereceli değerlendirme ölçeği oluşturulmuştur. Ölçeği oluşturmak için öncelikle alan yazın incelenmiş, alan yazında dijital hikayeler için oluşturulmuş DDÖ'ler incelenmiştir. Alan yazındaki dijital hikaye anlatımı tanımları, bileşenleri, süreçleri incelendiğinde yeni bir DDÖ geliştirme ihtiyacı duyulmuştur. Geliştirilen DDÖ uzman görüşüne sunulmuş, uzmanlardan gelen dönütler çerçevesinde uygulamada kullanılabilir hale getirilmiştir. Uygulama sırasında kullanılan ölçeğin eksiklikleri araştırmacılar tarafından fark edilmiştir. Bunun üzerinde uygulamaya katılan öğretmen adaylarından bir grup ile ölçek üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce, seçilen öğretmen adaylarından, uygulama sonunda geliştirilen ürünlerden rastgele seçilen 3 tanesini dereceli değerlendirme ölçeğinde yer alan kriterlere göre değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme süreci bittikten sonra öğretmen adaylarına kriterlerden hangisini puanlarken zorlandıkları sorulmuştur. Anlamadıkları kriterlerin olup olmadığı üzerinde durulmuş, bu kriterlerle ilgili önerileri ve düşünceleri alınmıştır. Öğretmen adayları da araştırmacıların değerlendirme sırasında karşılaştıkları zorluklara benzer zorluklarla karşılaştıkları gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarından gelen geri bildirimler çerçevesinde araştırmacılar tarafından ölçeğin son şekli verilmiştir. Ölçeğin son hali Ek-1'de yer almaktadır.

Ölçeğin son hali 3 ana başlık altında toplam 14 alt başlıktan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan alt başlıkların 3'ü iki kriterle değerlendirilirken, diğer alt başlıklar 4 kriterle değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 42'dir.

Gelecek çalışmalarda geliştirilmiş olan ölçeğin farklı yaş düzeylerinde kullanılabilirliği üzerinde araştırmalar yapılabilir. Araştırmacılar, ölçeği öğretmen adaylarıyla yaptıkları uygulamayı göz önünde bulundurarak geliştirdikleri için farklı yaş gruplarında kullanılabilirliği yapılacak farklı çalışmalarla ortaya koyulabilir.

KAYNAKÇA

- Assessing Teacher Technology Projects. <http://ldt.stanford.edu/~tacyt/projectrubric.html> adresinden 03.09.2015 tarihinde alınmıştır.
- Bennett, R. E. (2011). Formative assessment: A critical review. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 18(1), 5-25.
- Bransford J, Brown AL, Cocking RR (2000). How people learn: brain,mind, experience, and school, (2nd ed.). National Academy Press, Washington.
- Brookhart, S. M., (2013). *How to create and use rubrics for formative assessment and grading*. USA. ISBN 978-1-4166-1507-1
- Bull, G., & Kajder, S. (2004). Digital storytelling in the language arts classroom. *Learning & Leading with Technology*, 32 (4), 46-49.
- Çıralı, H. ve Usluel, Y. K. (2013). Dijital hikâye anlatımının eğitsel bağlamda kullanımının değerlendirilmesine yönelik bir rubrik önerisi. 5th International Digital Storytelling Conference, Ankara, Türkiye, 8-10 Mayıs 2013
- Digital Storytelling Rubric. its.ksbe.edu/dst/PDFs/Rubrics/digstorysample.pdf adresinden 03.09.2015 tarihinde alınmıştır.
- Digital Video Assignment Sheet & Evaluation Rubric (2003). www.olejarz.com/arted/digitalvideo/interviewrubric.pdf adresinden 03.09.2015 tarihinde alınmıştır.
- Dochy, F., Gijbels, D., & Segers, M. (2006). Learning and the emerging new assessment culture. In L. Verschaffel, F. Dochy, M. Boekaerts, & S. Vosniadou (Eds.), *Instructional psychology: Past, present and future trends*. Oxford, Amsterdam: Elsevier.
- Fisher, D., & Frey, N. (2007). *Checking for understanding: Formative assessment techniques for your classroom*. ASCD.
- Goldberg, G. L., & Roswell, B. S. (1999–2000). From perception to practice: The impact of teachers' scoring experience on performance-based instruction and classroom assessment. *Educational Assessment*, 6(4), 257–290.
- Jonsson, A., & Svingby, G. (2007). The use of scoring rubrics: Reliability, validity and educational consequences. *Educational research review*, 2(2), 130-144.
- Kearney, M. (2011). A learning design for student-generated digital storytelling. *Learning, Media and Technology*, 36(2), 169–188.
- Lambert, J. (2013). *Digital storytelling: Capturing lives, creating community* (4th Ed). Routledge.
- McCullen, C. (1999). Multimedia Project Rubric. *Taking aim: Tips on evaluating*.
- National Research Council (NRC), (2001). *Classroom Assessment and the National Science Education Standards*. Washington, D.C.: National Academy Press.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), (2005). *Formative assessment - improving learning in secondary classrooms*. Paris: OECD publishing. <https://www.oecd.org/edu/cei/35661078.pdf>
- Patton, D. (2007). Rubric for a digital storytelling project. <http://www.jasonohler.com/pdfs/DanPattonDST-Rubric-2007.pdf> adresinden 13.10.2015 tarihinde alınmıştır.
- Reynolds, C. R., Livingston, R. B., Willson, V. L., & Willson, V. (2010). *Measurement and assessment in education*. Pearson Education International.
- Robin, B. & Pierson, M. (2005). A multilevel approach to using digital storytelling in the classroom. In C. Crawford et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2005* (pp. 708-716). Chesapeake, VA: AACE.
- Robin, B. (2006, March). The educational uses of digital storytelling. In *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (Vol. 2006, No. 1, pp. 709-716).
- Robin, B. R. (2008) Digital storytelling: a powerful technology tool for the 21st Century classroom, *Theory into Practice*, 47, 220-228.
- Sadik, A. (2008). Digital storytelling: A meaningful technology-integrated approach for engaged student learning. *Educational technology research and development*, 56(4), 487-506.
- Shelton, A., Smith, A., Wiebe, E., Behrle, C., Sirkin, R., & Lester, J. (2016). Drawing and Writing in Digital Science Notebooks: Sources of Formative Assessment Data. *Journal of Science Education and Technology*, 1-15.
- Sadler, D.R. (1989) Formative assessment and the design of instructional systems, *Instructional Science*, 18, 119-144.
- Soled, S. W. (1995). *Assessment, testing, and evaluation in teacher education*. Greenwood Publishing Group.
- Via, S. (2002). Digital storytelling evaluation rubric. its.ksbe.edu/dst/PDFs/Rubrics/rubric.pdf adresinden 03.09.2015 tarihinde alınmıştır.
- William, D. (2011). What is assessment for learning?. *Studies in Educational Evaluation*, 37(1), 3-14.

- Wiliam, D., & Thompson, M. (2007). Integrating assessment with instruction: What will it take to make it work? In C. A. Dwyer (Ed.), *The future of assessment: Shaping teaching and learning* (pp. 53–82). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Theodosakis, N. (2001). *The director in the classroom: How filmmaking inspires learning*. San Diego, CA: Tech4Learning.
- Tuttle, H. G. (2009). *Formative assessment: Responding to your students*. Eye On Education.

EK – 1 DİJİTAL HİKAYELER İÇİN DERECELİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Planlama	3 puan - Mükemmel	2 puan - İyi	1 puan - Zayıf	0 puan - Kötü
Dramatik Soru	Hikayenin başında dinleyicileri etkileyecek ve dikkatlerini çekecek bir soru kullanılmış ve hikaye içerisinde açıkça cevaplanmıştır.	Hikayenin başında dinleyicileri etkileyecek ve dikkatlerini çekecek bir soru kullanılmıştır ancak hikaye cevabı açıklamak için yetersizdir.	Hikayenin başında dinleyicileri etkileyecek ve dikkatlerini çekecek bir soru açıkça ifade edilmemiştir ve bu soru hikaye içerisinde cevaplanmamıştır.	Hikayenin başında dinleyicileri etkileyecek ve dikkatlerini çekecek bir soru/açıklama kullanılmamıştır.
Hikayenin Amacı	Hikayenin amacı önceden belirlenmiştir ve hikaye boyunca amaca odaklanılmıştır.	Hikayenin amacı önceden belirlenmiştir ve hikayenin büyük bölümünde amaca odaklanılmıştır.	Hikayenin amacı önceden belirlenmiştir ancak hikayenin büyük bölümünde amaçtan uzaklaşmıştır.	Hikayenin amacı belirlenmemiştir.
Hikaye Tahtası Oluşturma	Hikayedeki sahneler arası sıralamayı, geçişi, tutarlılığı içeren hikaye tahtası taslağı ayrıntılı bir şekilde tamamlanmıştır.	Hikayedeki sahneler arası sıralamayı, geçişi, tutarlılığı içeren hikaye tahtası taslağının büyük çoğunluğu tamamlanmıştır.	Hikayedeki sahneler arası sıralamayı, geçişi, tutarlılığı içeren hikaye tahtası taslağının bir kısmı tamamlanmıştır.	Hikayedeki sahneler arası sıralamayı, geçişi, tutarlılığı içeren hikaye tahtası taslağı hiç hazırlanmamıştır.
Özgünlük/Çekicilik	Hikaye hem özgün, hem çekicidir.	Hikaye özgündür ancak çekici değildir.	Hikaye özgün değildir ancak çekicidir.	Hikaye hem özgün değil hem çekici değildir.
Üretim	3 puan - Mükemmel	2 puan - İyi	1 puan - Zayıf	0 puan - Kötü
Hikayenin Uzunluğu	Hikayede verilecek içerik süreye uygundur.			Hikaye olması gerektiğinden daha uzun/daha kısa olması gerektiği izlenimi yaratmaktadır.
Ekonomiklik	Hikayede detaylar yeterince ele alınmıştır. Gereksiz detaylardan (görsel/video/ses/müzik vs.) kaçınılmıştır.	Hikaye genel olarak iyidir ancak hikayenin bazı bölümlerinde daha çok ya da daha az detaya ihtiyaç duyulmaktadır.	Hikayenin birçok yerinde detayların düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.	Hikayedeki detayların tamamının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
Dil ve Dilbilgisi Kullanımı	Hikayenin tamamında kullanılan dil ve dil bilgisi doğru ve anlaşılırdır.	Hikayenin kullanılan dil anlaşılırdır ancak bazı dil bilgisi hataları bulunmaktadır.	Hikayede kullanılan dil ve dil bilgisinde hatalar bulunmaktadır.	Hikayenin tamamında kullanılan dil ve dil bilgisi doğru ve anlaşılır değildir.
Telif Hakkı ve Etik	Hikayede kullanılan içeriğin tümü (senaryo,görsel,müzik vs.) orijinal görünmektedir veya kullanılan içerikler telif haklarına uygun şekilde kullanılmıştır.			Hikayede kullanılan içeriğin hiç biri (senaryo,görsel,müzik vs.) orijinal görünmemektedir veya kullanılan içeriklerin hiç biri telif haklarına uygun şekilde kullanılmamıştır.
Ses	Hikayede kullanılan seslerin kalitesi net ve anlaşılırdır.	Hikayenin büyük çoğunluğunda kullanılan seslerin kalitesi net ve anlaşılırdır.	Hikayenin bir kısmında kullanılan seslerin kalitesi net ve anlaşılırdır.	Hikayede kullanılan sesler anlaşılır değildir.
Müzik	Hikayede kullanılan müzik hikayenin akışına ve duygusuna uygundur.	Hikayede kullanılan müzik bazı bölümlerde hikayenin akışı ve duygusuyla uyumsuzluk göstermektedir.	Hikayede kullanılan müzik, hikayenin büyük bir kısmında akış ve duyguya uyumsuzluk göstermektedir.	Hikayede kullanılan müzik hikayenin akışına ve duygusuna uygun değildir veya müzik kullanılmamıştır.
Çoklu ortam Kalitesi	Hikayede kullanılan görsellerin görüntü kalitesi oldukça iyidir ve hikayenin amacına uygundur.	Hikayede kullanılan görsellerin görüntü kalitesi oldukça iyidir ancak hikayenin amacına uygun değildir.	Hikayede kullanılan görsellerin görüntü kalitesi iyi değildir ancak hikayenin amacına uygundur.	Hikayede kullanılan görsellerin görüntü kalitesi iyi değildir ve hikayenin amacına uygun değildir.
Çoklu ortam Senkronizasyonu	Hikayenin tamamında ses ile görseller arasında senkronizasyon vardır.	Hikayenin büyük çoğunluğunda ses ile görseller arasında senkronizasyon vardır.	Hikayenin bir kısmında ses ile görseller arasında senkronizasyon vardır.	Hikayede ses ile görseller arasında senkronizasyon yoktur.

10th International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS)

Düzenleme	Hikayede gereksiz geçiş ve efektler kullanılmamıştır.	Hikayenin bir kısmında gereksiz geçiş ve efektler kullanılmıştır.	Hikayenin büyük çoğunluğunda gereksiz geçiş ve efektler kullanılmıştır.	Hikayenin tamamında gereksiz geçiş ve efektler kullanılmıştır.
Paylaşım/Sunum/Geri Bildirim	3 puan - Mükemmel	2 puan - İyi	1 puan - Zayıf	0 puan - Kötü
Geri Bildirim İçin Paylaşma	Hikaye, oluşturulma aşamalarında, sınıf arkadaşlarından ve uzmanlardan geri bildirim almak için paylaşılmıştır.			Hikaye, sınıf arkadaşlarından ve uzmanlardan geri bildirim almak için paylaşılmamıştır.